

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ 2016-17
ΤΑΞΗ Α΄

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ:
ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ – ΘΕΟΛΟΓΟΣ
Πειραματικό Λύκειο Πατρών

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μια απο τις σημαντικότερες στιγμές του ανθρώπινου βίου είναι η στιγμή της επιλογής συντρόφου για το υπόλοιπο της ζωής. Στην εργασία αυτή θα παρουσιάσουμε τα έθιμα που συνόδευαν αυτή τη ξεχωριστή στιγμή, σε διάφορες θρησκείες προχριστιανικές και σύγχρονες. Κυρίως όμως θα αναδείξουμε το γεγονός ότι στο Χριστιανισμό κύριος σκοπός του γάμου δεν είναι η τεκνογονία (απόκτηση παιδιών) αλλά η τεκνοτροφία (ανατροφή παιδιών) και η πορεία του ζεύγους προς τη σωτηρία και την ένωσή τους με το Θεό.

Ο ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΘΗΝΑ

Ο γάμος αποτελούσε τη διαδικασία δημιουργίας της οικογενειακής μονάδας, του οίκου, μέσα από τον οποίο διαβιβαζόταν το δικαίωμα του πολίτη στην αθηναϊκή κοινωνία και εξασφαλιζόταν η αναπαραγωγή νόμιμων παιδιών. Οι γυναίκες στην κλασική Αθήνα παντρεύονταν σε μικρή ηλικία, δηλαδή από δεκαπέντε χρονών. Αντίθετα, οι άντρες δεν νυμφεύονταν πριν από την ενηλικίωσή τους -πριν δηλαδή από τα δεκαοχτώ τους χρόνια- ενώ συχνά αυτό συνέβαινε μετά τη στρατιωτική τους θητεία, η οποία διαρκούσε δύο χρόνια, από τα δεκαοχτώ τους μέχρι τα είκοσι τους.

Ο μόνος νόμιμος γάμος στην αρχαία Αθήνα ήταν εκείνος που ένωνε έναν πολίτη με την αστή κόρη ενός άλλου πολίτη. Μάλιστα από το 451 π.Χ αυτό αποτέλεσε νόμο του αθηναϊκού κράτους με ψήφισμα από την Εκκλησία του Δήμου, κατόπιν εισηγήσεως του Περικλή. Απέβλεπε στην ομοιογένεια και τη συνοχή του πολιτικού σώματος. Βλέπουμε λοιπόν ότι η αστή δεν είχε δικαίωμα να συμμετέχει στα πολιτικά δρώμενα, παρότι προέρχονταν από το σώμα των πολιτών. Όμως, ένας Αθηναίος πολίτης ήταν απαραίτητο να έρθει εις γάμου κοινωνίαν με μία αθηναία αστή, προκειμένου τα παιδιά του να μη θεωρηθούν νόθα. Επιπρόσθετα, εάν επρόκειτο για αγόρια θα μπορούσαν να αποκτήσουν την πολύτιμη ιδιότητα του πολίτη και να έχουν δικαίωμα στην πατρική κληρονομιά.

Η τελετή του γάμου περιλάμβανε δύο βασικές διαδικασίες. Η πρώτη ήταν ο αρραβώνας ή εγγύη, στον οποίο η παρουσία της νύφης δεν ήταν υποχρεωτική. Στην πράξη ήταν η υπογραφή του προγαμιαίου συμβολαίου, όπου καθορίζονταν το ύψος της προίκας. Στη συνέχεια ακολουθούσε η έκδοση, που αποτελούσε την κυρίως τελετή της παράδοσης της κοπέλας στο σύζυγο ο οποίος αναλάμβανε την κηδεμονία της. Ως παντρεμένη πλέον, στο σπίτι του ανδρός της, η πρώτη φροντίδα της ήταν να κάνει ιερές σπονδές μπροστά στην εστία. Από τούδε και στο εξής συμμετέχει ενεργά στις οικογενειακές θρησκευτικές τελετές.

Ενώ ο γάμος υφίστατο νομικά από τη στιγμή της εγγύης, οι διαδικασίες ολοκληρώνονταν με τη μετακόμιση της κοπέλας στο σπίτι του μελλοντικού συζύγου της. Οι

γαμήλιες τελετές στην κλασική Αθήνα διαρκούσαν τρεις ημέρες. Την ημέρα πριν από το γάμο τελούνταν τα προαύλια και την επομένη του γάμου τα επαύλια (τα ονόματα αυτά παράγονται από το ρήμα «αυλίζομαι», που σημαίνει «περνά τη νύχτα»). Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, οι Αθηναίοι προτιμούσαν να παντρεύονται το χειμώνα. Πολλοί γάμοι τελούνταν το μήνα Γαμηλιώνα, ο οποίος αποτελούσε τον έβδομο μήνα του αθηναϊκού έτους και ήταν αφιερωμένος στην Ήρα, στην προστάτιδα του γάμου.

Οι μελλοντοίμοι τελούσαν τα προτέλεια, δηλαδή τις θυσίες για τον εξευμενισμό των θεών. Στην Αθήνα, θυσίες γίνονταν προς τιμήν της Αφροδίτης, της Άρτεμης, της Ήρας, του Ουρανού και της Γης, των πατρογονικών θεών (Τριτοπατόρων) και της προστάτιδας της πόλης, της Αθηνάς. Επειδή ο γάμος σηματοδοτούσε την ενηλικίωση της κοπέλας, συνηθιζόταν εκείνη να αφιερώνει τα παιχνίδια της και ορισμένα από τα ρούχα της σε μία από τις γαμήλιες θεότητες. Συχνά οι κοπέλες προσέφεραν βοστρύχους από τα μαλλιά τους ή το δίχτυ που τα συγκρατούσε, τη ζώνη τους και άλλα προσωπικά τους αντικείμενα.

Το λουτρό της νύφης και του γαμπρού ήταν αναπόσπαστο τμήμα της γαμήλιας τελετουργίας, γιατί σηματοδοτούσε το τέλος μίας φάσης της ζωής τους και την έναρξη μιας καινούριας. Εξάλλου, ο εξαγνισμός με νερό πριν από οποιαδήποτε επαφή με τα θεία αποτελούσε παράδοση για τους Έλληνες. Το νερό για το γαμήλιο λουτρό αντλούνταν από συγκεκριμένη πηγή και στην Αθήνα, από την Εννεάκρονο. Το αγγείο για τη μεταφορά του ήταν η λουτροφόρος. Το θέμα του λουτρού της νύφης απεικονίζεται πιο συχνά από ότι του γαμπρού, αλλά η σκηνή συνοψίζεται στην πομπή προς ή από την κρήνη.

Στην Αθήνα, η προίκα αποτελούσε ένα σημαντικό στοιχείο του γάμου και μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις μία κοπέλα μπορούσε να παντρευτεί και χωρίς αυτήν. Ο σύζυγος έδινε εγγύηση ότι θα επέστρεφε την προίκα σε περίπτωση διάλυσης του γάμου ή θανάτου της συζύγου του, αν δεν υπήρχε κληρονόμος.

Στόχος του γάμου στην αρχαία Αθήνα ήταν η τεκνοποιία. Ο πατέρας αποφάσιζε τον γάμο των παιδιών του. Μερικές φορές το ζευγάρι δεν γνωρίζονταν ούτε συναντιούνταν ποτέ πριν τον γάμο. Οι άντρες παντρεύονταν σε ηλικία περίπου 20 χρόνων, ενώ τα κορίτσια σε ηλικία 14 ή 15. Τα κορίτσια δεν είχαν λόγο στην επιλογή συζύγου. Ούτε ήταν εύκολο να χωρίσουν με δική τους πρωτοβουλία, εκτός ίσως από τις περιπτώσεις άσκησης βίας σε βάρος τους. Αντίθετα, για τους άνδρες το διαζύγιο ήταν εύκολο και μάλιστα χωρίς να χρειάζεται να

αιτιολογήσουν την απόφασή τους. Ο σύζυγος όμως σε περίπτωση διαζυγίου θα έπρεπε να επιστρέψει την προίκα της γυναίκας του στην οικογένειά της.

Στην Αθήνα ένα νεογέννητο κορίτσι έπρεπε πρώτα απ' όλα να του επιτραπεί να ζήσει. Εξαρτιόνταν άμεσα από την απόφαση του πατέρα η έκθεση του νεογνού σε μια ερημική περιοχή, καθώς η γέννηση ενός θηλυκού μέλους θεωρούνταν ανώφελο και επιπρόσθετο έξοδο για τον οίκο, εφόσον μάλιστα σε ένα κατεξοχήν πατριαρχικό σύστημα κληρονομιάς δεν είχε τη δυνατότητα να διατηρήσει το οικογενειακό όνομα και συνεπώς τα οικογενειακά περιουσιακά στοιχεία.

Βασική αρχή στην αθηναϊκή κοινωνία ήταν το ότι η γυναίκα τελούσε μονίμως υπό ανδρική κηδεμονία. Η νέα κοπέλα μέχρι το γάμο της εξαρτάται άμεσα από τον πατέρα της. Όταν έφθανε στην αποδεκτή κοινωνικά ηλικία γάμου, η οποία σύμφωνα με τις τότε αντιλήψεις υπολογίζονταν με βάση τη γυναικεία ήβη, ο πατέρας της επέλεγε το μέλλοντα σύζυγό της. Σε πιο σπάνιες περιπτώσεις, σύμφωνα με ένα παλαιότερο έθιμο, η νύφη αποτελούσε το έπαθλο αγώνων που προκήρυσσε ο πατέρας της και ακόμη σπανιότερα η ίδια επέλεγε το γαμπρό.

Η βασική ευθύνη της, όμως, ήταν η διαχείριση του οίκου. Μέσω της καλής διαχείρισης ενός αθηναϊκού οίκου από τη νοικοκυρά θα επιτυγχάνονταν η ευημερία του. Για το λόγο αυτό ο σύζυγος και κύριος του οίκου, από την πρώτη στιγμή εξηγούσε το βασικό αυτό καθήκον στη γυναίκα του. Η ίδια κατοικούσε στο γυναικωνίτη που περιλάμβανε τον κοιτώνα των συζύγων, τα δωμάτια των κοριτσιών και τα διαμερίσματα που εργαζόνταν οι δούλες. Επέβλεπε και κατεύθυνε τους δούλους και φρόντιζε για τη σωστή τακτοποίηση των αγαθών και των πραγμάτων του σπιτιού. Οι αριστοκράτισσες γυναίκες επίσης, στα πλαίσια των οικιακών καθηκόντων τους, ασχολούνταν με την υφαντική και το ράψιμο του ρουχισμού. Επίσης είχαν επιφορτισθεί με την ανατροφή των παιδιών. Ενώ όμως με όλες αυτές τις ασχολίες οι ευκατάστατες Αθηναίες δεν έβγαιναν από το σπίτι, οι φτωχές αναγκαστικά δούλευαν εκτός σπιτιού. Ο Αριστοτέλης μάλιστα γράφει στα Πολιτικά ότι ήταν αδύνατον να εμποδίσει κανείς τις φτωχές γυναίκες να πηγαίνουν στην αγορά. Ανάμεσα σε άλλα εργαζόντουσαν ως εργάτριες μαλλιού, τροφοί, συλλέκτριες καρπών και σε μεγαλύτερη ηλικία ως πωλήτριες, όπως μας μαρτυρούν σχετικές παραστάσεις αγγείων.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Στο κοινωνικό πεδίο οι Αθηναίες συμμετείχαν στις κυριότερες θρησκευτικές γιορτές της πόλης. Στα Λήναια και στα Ανθεστήρια προς τιμήν του Διονύσου. Στα Ανθεστήρια υποδέχονταν τη γιορτή του ερχομού της ανοίξεως, των πρώτων λουλουδιών και του νέου κρασιού. Η γιορτή κρατούσε τρεις ημέρες. Συμμετείχαν επίσης στην μεγάλη πομπή των Παναθηναίων που ήταν η επισημότερη γιορτή των αρχαίων Αθηνών προς τιμήν της

πολιούχου της πόλεως θεάς Αθηνάς. Όλο το χρόνο, τέσσερις κοπέλες από καλές οικογένειες της Αθήνας, ύφαιναν το ιερό πέπλο. Το πέπλο αυτό ήταν κίτρινο και κεντημένο με σκηνές από τη Γιγαντομαχία. Έπειτα, το πέπλο μεταφερόταν γύρω γύρω στην πόλη πάνω σε μια καρότσα με μορφή καραβιού, την οποία ακολουθούσε μια μεγαλοπρεπής, εορταστική πομπή. Στην πομπή, βάσει των απεικονίσεων της ανατολικής ζωφόρου του Παρθενώνα, οι κοπέλες κουβαλούν κάνιστρα, τα οποία θα παραδώσουν στον υπεύθυνο της τελετής.

Μεγαλύτερη συμμετοχή όμως είχαν στα Θεσμοφόρια. Τα Θεσμοφόρια τελούνταν προς τιμή της θεάς Δήμητρας όπου συμμετείχαν αποκλειστικά γυναίκες. Βασική αρχή των Θεσμοφορίων αποτελούσε ο αποκλεισμός του ανδρικού φύλου και η συγκρότηση μίας ένωσης γυναικών, για να τονιστεί ο ρόλος τους στη γονιμότητα και συμβολικά στην ευφορία της καλλιεργήσιμης γης. Ο εορτασμός τους διαρκούσε τρεις μέρες και ακολουθούσαν μία συγκεκριμένη τελετουργία. Οι γυναίκες κατά τη διάρκεια της γιορτής συγκεντρώνονταν στο ιερό της Δήμητρας και έτσι είχαν την ευκαιρία να περάσουν κάποιες μέρες μακριά από το σπίτι τους. Είχαν τη δυνατότητα να φέρουν μαζί τους και τα παιδιά τους, εάν αυτά βρίσκονταν σε ηλικία που ακόμη τα θήλαζαν. Οι σύζυγοι ήταν υποχρεωμένοι όχι μόνο να δώσουν τη συγκατάθεσή τους για να παραστούν οι γυναίκες τους στη γιορτή, αλλά και να αναλάβουν τα προβλεπόμενα έξοδα. Στα Θεσμοφόρια δεν επιτρεπόταν η συμμετοχή των παρθένων.

Άλλη μία συμβολή των γυναικών στη δημόσια ζωή ήταν το ιερατικό αξίωμα που ασκούσαν στα πλαίσια της λατρείας των γυναικείων θεοτήτων. Τα καθήκοντα τους ήταν να επιβλέπουν και να διευθύνουν τις λατρευτικές τελετές, όπως τις προσευχές και τις προσφορές και να προστατεύουν την ιερή περιουσία. Μόνο η εκάστοτε ιέρεια είχε δικαίωμα να μεταβεί στο άβατο του ναού και καμία τελετουργική πράξη δεν μπορούσε να εκτελεστεί χωρίς την παρουσία της. Να τονιστεί επίσης ότι το ιερατικό αξίωμα αποτελούσε κληρονομικό δικαίωμα για τις γυναίκες ιερείς ή αγοραζόταν για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΚΑΙ Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΙΑΣ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ

Η ζωή της παντρεμένης γυναίκας ήταν πολύ περιορισμένη δεν μπορούσε να βγει από τον γυναικωνίτη χωρίς την άδεια του άντρα της, όπως σημειώνει ο Μένανδρος . Τα όρια μέσα στα οποία κινείτο ήταν η αυλόπορτα, η αύλειος θύρα.

Είναι γεγονός, ότι η γέννηση μιας κόρης δεν ήταν τόσο καλοδεχούμενη στην ελληνική οικογένεια, όσο αυτή ενός γιου, επειδή ο γιος θεωρούνταν ο συνεχιστής του σπιτιού και ήταν ικανός να προστατεύσει την πόλη του σε περίπτωση πολέμου.

Τα κορίτσια αποτελούσαν ένα «βάρος», γιατί εκτός από το κόστος της ανατροφής ο πατέρας είχε και την υποχρέωση της προίκας.

Μία κόρη δεν ήταν ποτέ σε θέση να ανταποδώσει ό,τι είχε ξοδέψει για αυτήν η οικογένεια για να παντρευτεί, ενώ στην περίπτωση που δεν παντρευόταν θα εξακολουθούσε να είναι φορτίο για την οικονομία του σπιτιού.

Υπήρχε μια παλιά συνήθεια, η οποία απαγορεύτηκε με έναν νόμο του Σόλωνα, της πώλησης μιας κόρης από τον πατέρα της ως δούλη, όταν υπήρχε ο κίνδυνος να τη δει μια μέρα «παρθένα και ασπρομάλλα»

Εντελώς διαφορετικά ζούσαν οι εταίρες. Απολάμβαναν ελευθερίες, ευρισκόμενες σε μια διαφορετική κατάσταση από τις υπόλοιπες γυναίκες. Σε αντίθεση με τις άλλες γυναίκες, αυτές είχαν γνώσεις της λογοτεχνίας και δεν τους ήταν άγνωστη η τέχνη. Η θέση των

καλλιεργημένων και μορφωμένων εταίρων ήταν τελείως διαφορετική. Συμμετείχαν ελεύθερα στα συμπόσια των ανδρών. Στα σπίτια τους μαζεύονταν πλήθος νέων. Τις θαύμαζαν, έστηναν γι' αυτές χρυσά αγάλματα, οι ποιητές τις εγκωμιάζαν στα έργα τους. Πολλές έγιναν διάσημες για την εξυπνάδα και το πνεύμα τους όπως η Φρύνη, ενώ η αθηναϊκή λογοτεχνία γνωρίζει συλλογές επιγραμμάτων που γράφτηκαν από εταίρες.

Στην πολιτική ζωή των Αθηνών η θέση των γυναικών ήταν ανύπαρκτη. Οι γυναίκες δε θεωρούνταν πολίτες. Δεν είχαν δικαίωμα εγγραφής στους καταλόγους των πολιτών. Εγγράφονταν μόνο στους καταλόγους της φατριάς τους. Επιπλέον δεν είχαν δικαίωμα κατοχής εγγείου ιδιοκτησίας -επομένως ούτε κληρονομιάς-, το οποίο αποτελούσε βασικό κριτήριο για την ιδιότητα του πολίτη. Ακόμη δεν είχαν τη δυνατότητα άσκησης δικαιωμάτων. Δεν τους επιτρεπόταν δηλαδή να χειρίζονται οι ίδιες τις αστικές υποθέσεις τους. Για το λόγο αυτό εκπροσωπούσαν ενώπιον της πολιτείας από τον κύριό τους. Κατά συνέπεια στερούνταν των πολιτικών δικαιωμάτων που απολάμβαναν οι άνδρες. Ταυτόχρονα όμως έπαιζαν σημαντικό ρόλο στη μεταβίβαση της ιδιότητας του πολίτη. Έτσι, θα μπορούσαμε να πούμε ότι κατά κάποιο τρόπο ανήκαν, έστω εμμέσως στην ευρύτερη πολιτική κοινότητα.

Να αναφέρουμε επίσης την περίπτωση της επικλήρου. Ήταν γυναίκα που βρισκόταν να είναι η μοναδική κληρονόμος της πατρικής περιουσίας. Επειδή η ίδια δεν είχε δικαίωμα κατοχής γης, συνεπώς ούτε κληρονομιάς, είχε το δικαίωμα ο πλησιέστερος συγγενής να τη διεκδικήσει σε γάμο. Ο θεσμός αυτός υποδηλώνει την τεράστια σημασία που δίνονταν στα θέματα διαφύλαξης της περιουσίας του οίκου και της διατήρησης των γενών.

Παράλληλα ο Αριστοτέλης προβληματίζεται και προτείνει:

"Αν πρέπει ο νομοθέτης από την αρχή να κοιτάξει πώς θα γίνουν τα σώματα των παιδιών όσο το δυνατόν καλύτερα, πρέπει αρχικά να επιμεληθεί τα σχετικά με το γάμο, τότε και ποιοι πρέπει να συνευρεθούν".

Και ο Πλάτων συνεχίζει και αναφέρει:

"Ο κάθε πολίτης θα πρέπει να συνάπτει τον πιο συμφέροντα γάμο για την πόλη κι όχι τον πιο ευχάριστο για τον ίδιο"

Στην αθηναϊκή οικογένεια, την αγωγή αναλάμβανε ο πατέρας ο οποίος ήταν και ο αρχηγός της οικογενείας. Μπορούσε, όμως, η αγωγή να ανατεθεί σε άλλους. Μέχρι τα 7 τους έτη τα αγόρια και τα κορίτσια μεγάλωναν μαζί στον γυναικωνίτη και έπαιζαν μαζί διάφορα ευχάριστα παιχνίδια. Από τα 7 τους έτη τα αγόρια, με τη συνοδεία του παιδαγωγού, πήγαιναν στο σχολείο. Ο παιδαγωγός ήταν ένας ηλικιωμένος και έμπιστος δούλος της οικογενείας. Σε ό,τι αφορά τα κορίτσια, αυτά έμεναν στο σπίτι και η μητέρα τους τα δίδασκε ανάγνωση, γραφή, μουσική, χορό και την οικοκυρική τέχνη.

Στην αρχαία Αθήνα οι άνδρες ήταν αυτοί που εργάζονταν και συντηρούσαν την οικογένεια και συμμετείχαν, όντας πνευματικά καλλιεργημένοι, στις πολιτικές αποφάσεις.

Οι γυναίκες, με την ελλιπή μόρφωση από το ένα μέρος και με την πρώιμη είσοδο στο γάμο από το άλλο μέρος, δεν είχαν περιθώρια για ανάπτυξη των ταλάντων τους ή για κάποια άλλη δραστηριότητα. Το μόνο που μπορούσαν να επιτύχουν ήταν να γίνουν καλές σύζυγοι καλές νοικοκυρές και καλές μητέρες, τότε θεωρούνταν αξιοσέβαστες και ευπόληπτες. Η συναναστροφή τους ήταν με άλλες νοικοκυρές και με τους οικιακούς δούλους ενώ τον περισσότερο καιρό τον περνούσαν στον γυναικωνίτη, εκεί βίωναν την απομόνωση.

Η απομόνωση ήταν τόσο μεγάλη ώστε όταν κάποτε το απαίτησε μια δίκη ένας δεινός ρήτορας σε λόγο του αμφισβήτησε την ύπαρξη μιας γυναίκας. Η γυναίκα καλής οικογενείας παρέμενε στον σπίτι τριγυρισμένη από τις υπηρέτριες της και έβγαινε μόνο για να εκτελέσει τα θρησκευτικά της καθήκοντα. Σε κείμενο του Αριστοφάνη δηλώνεται ότι απαγορευόταν ρητώς να βγαίνουν οι γυναίκες από το σπίτι.

Η γυναίκα αν ήταν πλούσια ή και απλώς εύπορη δεν πήγαινε ποτέ στην αγορά, ούτε έστελνε τις υπηρέτριες της, όλα τα ψώνια της τα έκανε ο άντρας. Συχνά μπορούσε να δει κανείς έναν στρατιώτη πάνοπλο να αγοράζει σαρδέλες ή σύκα. Και όταν οι γυναίκες έβγαιναν με άδεια του συζύγου από το σπίτι βρίσκονταν υπό επιτήρηση. Από την εποχή του Σόλωνος υπήρχαν οι γυναικονόμοι που έλεγχαν την διαγωγή τους, είχαν και δικαίωμα να επιβάλλουν ποινές. Για τις γυναίκες δεν έπρεπε να γίνεται λόγος, όσο ποιο λίγο ακουόταν το όνομα τους στις διάφορες συζητήσεις τόσο πιο ευπόληπτες θεωρούνταν. Δεν υπήρχαν δεσμοί για να ενώνουν τις γυναίκες με τον δημόσιο βίο, οι γυναίκες αποκλείονταν από κάθε δημοσιότητα και από κάθε πολιτική δραστηριότητα.

Στην αρχαία Ελλάδα, αν εξαιρέσουμε τους Δωριείς, θεωρούσαν τις γυναίκες κατώτερες των ανδρών, ικανές να εκτελούν μικρής σημασίας εργασίες και χρήσιμες σαν βοηθούς.

Στα θεατρικά έργα στην αρχή όλα τα πρόσωπα ήταν άνδρες, δεν υπήρχαν γυναικείοι ρόλοι αλλά και όταν αυτοί εμφανιστήκαν δεν παίζονταν από γυναίκες αλλά από άνδρες ηθοποιούς. Οι γυναίκες δεν επιτρεπόταν να παρακολουθούν θεατρικές παραστάσεις.

Η σύζυγος είχε ελάχιστες ευκαιρίες να υποβάλει ερωτήσεις, το ίδιο και για να βλέπει και για να ακούει και για να μαθαίνει και αυτά την καθιστούσαν ιδανική σύζυγο. Η γυναίκα που ρωτούσε που έβλεπε που άκουγε, που μάθαινε, που μορφωνόταν εθεωρείτο ότι υφίσταται μια παραμόρφωση.

Στο καθημερινό οικογενειακό τραπέζι ο τρόπος με τον οποίον καθόταν η γυναίκα δήλωνε τον υποβαθμισμό της. Στην διάρκεια του γεύματος ο οικοδεσπότης συνήθως είναι ξαπλωμένος σε κρεβάτι ενώ η γυναίκα του κάθεται σε σκαμνί.

Συχνά οι αρχαίοι Έλληνες καλούσαν και άλλους για να συνφάγουν, δεν το είχαν καλό να τρώνε μόνοι, η φιλοξενία ήταν πολύ διαδεδομένη. Όταν το σπίτι είχε φιλοξενούμενους δεν επιτρεπόταν να τους υποδεχτούν οι γυναίκες.

Όταν κάπου γινόταν συμπόσιο δεν προσκαλούνταν γυναίκες αλλά μόνο άντρες. Καλούσαν τον σύζυγο όχι όμως την σύζυγο. Στα συμπόσια ανοιγόταν συζήτηση υψηλού επιπέδου κάτι που δεν ταίριαζε σε γυναίκες γιατί η συζήτηση θα ήταν ή φιλοσοφική, επομένως ακατανόητη για τις γυναίκες και τα παιδιά ή καθαρά ανδρική επομένως ακατάλληλη για τα αυτιά των γυναικών.

Έτσι στο συμπόσιο του Πλάτωνος συναντούμε άντρες, τον Σωκράτη, τον Αγάθωνα, τον Φαίδρο, τον Αλκιβιάδη, τον Ερυξίμαχο, τον Αριστόδημο, τον Αριστοφάνη, και τον Πausανία. Αυτοί παίρνουν μέρος στον διάλογο. Η Διοτίμα, μια ξένη από την Μαντίνεια που ήταν αξιόλογη διότι στην χώρα της είχε το αξίωμα της μάντισσας, γίνεται δεκτή μόνο στο κατώφλι της θύρας, όπου από εκεί επιτρεπόταν να παρεμβαίνει και να διακόπτει τον φανταστικό Αριστοφάνη.

Οι γυναίκες δεν είχαν δικαίωμα να λάβουν μέρος στους διάφορους αγώνες που διοργανώνονται, κατά διαστήματα σε διάφορες πόλεις της Ελλάδος,. Είναι γνωστό ότι τους

Ολυμπιακούς αγώνες τους παρακολουθούσαν μόνο άνδρες, φυσικά άνδρες ήταν και όλοι οι αθλητές.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ- ΠΕ01

ΟΜΑΔΑ:
ΛΙΒΙΕΡΑΤΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ
ΜΙΧΑΛΑΤΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
ΠΑΤΡΩΝΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ
ΤΖΟΛΑΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΧΑΝΤΖΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Πηγές:

- + www.istorikathemata.com/
- + www.briefingnews.gr/
- + www.2lyk-peir-athin.att.sch.gr/
- + www.pronews.gr/
- + www.votegreece.gr/
- + www.paspartoy.blogspot.com/
- + www.my.aegean.gr/
- + www.freeinquiry.gr/
- + www.hellinon.net/

Γάμος και οικογένεια στην αρχαία Σπάρτη

- **Θρησκεία**

Η θρησκεία ήταν σημαντικό τμήμα του βίου των αρχαίων Σπαρτιατών, ίσως περισσότερο σε σχέση με κατοίκους άλλων πόλεων. Το μαρτυρά το πλήθος των ναών και ιερών που αναφέρει ο περιηγητής Πausanίας: 43 ναοί αφιερωμένοι σε θεότητες, 22 ναοί αφιερωμένοι σε ήρωες, περίπου 15 αγάλματα θεών και 4 βωμοί. Σε αυτά προστίθενται τα διάφορα ταφικά μνημεία, πολλά στον αριθμό μιας και οι Σπαρτιάτες ενταφίαζαν τους νεκρούς μέσα στην περίμετρο της πόλης, εκ των οποίων ορισμένα είχαν και λατρευτικό χαρακτήρα: για παράδειγμα εκείνα του Λυκούργου, του Λεωνίδα Α' και του Πausanία Α'. Οι Σπαρτιάτες, όπως και οι υπόλοιποι Έλληνες, θυσίαζαν στους θεούς τους, ώστε να τους εξευμενίσουν και να ζητήσουν την βοήθειά τους. Η Αρχαία Σπάρτη είχε πολλές γιορτές, όπως και οι υπόλοιπες αρχαίες ελληνικές πόλεις, μερικές από τις οποίες είχαν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Στην Αρχαία Σπάρτη οι γυναικείες θεότητες κατείχαν εξέχουσα θέση: από τους 50 ναούς που κατονομάζει ο Πausanίας, οι 34 είναι αφιερωμένοι σε θεές. Η Αθηνά, με μεγάλο πλήθος επικλήσεων, τιμάται περισσότερο από όλες. Ο Απόλλων είχε ελάχιστα ιερά, ωστόσο η σημασία του ήταν ιδιαίτερη: έπαιζε ρόλο σε όλες τις μεγάλες θρησκευτικές εορτές, ενώ το σημαντικότερο θρησκευτικό μνημείο της Λακωνίας ήταν ο «*Θρόνος του Απόλλωνα*» στις Αμύκλες. Αξίζει να επισημανθεί και η ιδιαίτερη τιμή που αποδιδόταν στον Γέλωτα, δευτερεύουσα θεότητα των αρχαίων Ελλήνων, που προσωποποιούσε το γέλιο. Τιμές αποδίδονταν επίσης στους ήρωες του τρωικού κύκλου. Σύμφωνα με τον Αναξαγόρα ο Αχιλλέας δεχόταν θεϊκές τιμές και υπήρχαν δύο ιερά αφιερωμένα στο όνομά του. Επίσης θεοποιημένοι ήταν οι Αγαμέμνων, Κασσάνδρα (υπό το όνομα Αλεξάνδρα), Κλυταιμνήστρα, Μενέλαος και Ελένη. Η λατρεία της Ελένης και του Μενέλαου γινόταν, σύμφωνα με τον Πausanία, στο λεγόμενο «*Μενελάειο*» στην Αρχαία Θεράπνη. Η λατρεία της Ελένης μάλλον άρχισε την αρχαϊκή εποχή, αντικαθιστώντας μία προγενέστερη θεά. Σημαντική ήταν επίσης η λατρεία προς τον Κάστορα και τον Πολυδεύκη, τους Διόσκουρους, διδύμους γιους του Δία. Ο Πίνδαρος τους θεωρεί «*επιστάτες της Σπάρτης*», καθώς η παράδοση κατονομάζει την πόλη ως γενέτειρά τους. Η δυαδικότητά τους θυμίζει εκείνη των δύο βασιλέων. Στους Διόσκουρους αποδίδονταν μια σειρά από θαύματα τα οποία σχετίζονταν κυρίως

με τη σωτηρία σπαρτιατικών στρατευμάτων. Τέλος, ο Ηρακλής θεωρούταν στην Αρχαία Σπάρτη κάτι σαν εθνικός ήρωας, αλλά και προστάτης – θεός των νέων. Ο θρύλος τον ήθελε να βοηθά τον Τυνδάρεω να ανακτήσει το θρόνο του. Επίσης πιστευόταν πως εκείνος κατασκεύασε το ναό του Ασκληπιού στην πόλη. Οι δώδεκα άθλοι του ήρωα εμφανίζονταν συχνά στη σπαρτιατική εικονογραφία.

- ***Ο θεσμός του γάμου***

Στην Αρχαία Σπάρτη, η προίκα δεν συνηθιζόταν, ο γάμος δεν συνδυαζόταν με θρησκευτική τελετή και η επιλογή του συντρόφου ήταν περισσότερο προσωπική υπόθεση παρά υπόθεση των γονέων. Σπαρτιάτες και Σπαρτιάτισσες είχαν την ευκαιρία από παιδιά να συναντηθούν πολλές φορές στις πολυάριθμες θρησκευτικές γιορτές, που περιλάμβαναν χορευτικές, μουσικές και γυμναστικές επιδείξεις, και στις οποίες συχνά τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια λάμβαναν μέρος γυμνά. Ο Αθηναίος καταγράφει ότι πριν το γάμο, οι Σπαρτιάτες χρησιμοποιούσαν τις παρθένες όπως οι εραστές τα ανήλικα αγόρια. Για τους Σπαρτιάτες η νόμιμη ηλικία γάμου άρχιζε από τα 20 έτη οπότε ολοκλήρωναν την αγωγή, αλλά δικαίωμα σε παροχή κλήρου από την πολιτεία, όπου ζούσαν μαζί με την οικογένειά τους, είχαν μόνο μετά τα 30 έτη. Για τις νεαρές Σπαρτιάτισσες η ηλικία γάμου ήταν αυτή όπου μπορούσαν να απολαύσουν τον έρωτα, πρακτικά μετά τα δεκαοκτώ έτη και όχι λίγο μετά την εμφάνιση της εμμηνορρυσίας, περίπου στα δεκαπέντε, που ήταν το συνηθισμένο στην Αρχαία Ελλάδα. Ο πιο συνηθισμένος τρόπος γάμου ήταν η απαγωγή της νύφης, πολλές φορές με τη συναίνεση του πατέρα. Η νυμφεύτρια έκοβε τα μακριά μαλλιά της απαχθείσας, την έντυνε με χιτώνα σαν των αγοριών της αγωγής και την άφηνε να περιμένει τον γαμπρό σε ένα σκοτεινό δωμάτιο. Ο γαμπρός ερχόταν μετά το συσσίτιο και συνευρισκόταν μαζί της. Αν ήταν πάνω από 30 ετών, οπότε είχε δικαίωμα να λάβει κλήρο από την πόλη, η σύζυγός του έμενε πια στο σπίτι του, αν όμως ήταν μικρότερος η σύζυγος εξακολουθούσε να μένει με τους γονείς της κι εκείνος μπορούσε να την επισκέπτεται μόνο κρυφά τη νύχτα και να ξαναγυρίζει μετά στο στρατώνα του, μέχρι να γίνει 30 ετών και να λάβει δικό του κλήρο. Ο Πλούταρχος αναφέρει ότι με αυτόν τον τρόπο διατηρούσαν τη θέληση για το σύντροφό τους και δεν έχαναν ποτέ τη φρεσκάδα του έρωτα, και ότι κάποιες φορές, η περίεργη αυτή σχέση κρατούσε τόσο πολύ, που πολλοί άνδρες δεν έβλεπαν τη μητέρα των παιδιών

υπό το φως του Ήλιου μέχρι τη νόμιμη ηλικία. Ακόμη, κάποιος άνδρας θα μπορούσε να ζητήσει από μία οικογένεια μία γυναίκα ώστε να γίνει η μητέρα των παιδιών του και αυτό αποτελούσε ιδιαίτερη τιμή για την οικογένεια της γυναίκας. Ο βασικός στόχος του γάμου στη Σπάρτη ήταν η τεκνοποίηση, ώστε τα αρσενικά που θα γεννιόντουσαν να γινόντουσαν οι πολεμιστές της Σπάρτης. Ένας άνδρας στη Σπάρτη θεωρείτο "αθάνατος", μόνο όταν είχε αρσενικά παιδιά, γιατί θεωρούσαν πως μόνο έτσι συνεχίζεται η γενιά. Οι μητέρες που ζούσαν χωρίς τους άντρες τους δεν αντιμετώπιζαν προβλήματα, καθώς ο νόμος τις αναγνώριζε ως ισάξιες με τις άλλες γυναίκες. Μπορούσαν ακόμη να κληρονομήσουν την περιουσία των γονέων τους, με αποτέλεσμα πολλές από αυτές να ήταν ανεξάρτητες και ευκατάστατες. Οι Σπαρτιάτες που δεν έκαναν παιδιά αντιμετωπιζόνταν υποτιμητικά από τους άλλους, και υποχρεώνονταν στις γιορτές να τραγουδούν τραγούδια που έλεγαν ότι τους άξιζε η υποτιμητική συμπεριφορά.

Δομή οικογένειας-Ανατροφή παιδιών

Η αποστολή της οικογένειας στην Σπάρτη ήταν η γένεση υγιών παιδιών. Τα αγόρια γεννιόντουσαν για να είναι χρήσιμα στην πατρίδα τους και για να εκπαιδευτούν ώστε να γίνουν καλοί στρατιώτες. Τα κορίτσια, για να γεννούν και να ανατρέφουν κι άλλους τέτοιους άνδρες. Όταν ένα παιδί γεννιόταν, η μητέρα του το έπλενε με κρασί, για να πιστοποιήσει πόσο γερό ήταν. Εάν το παιδί ήταν αδύναμο, πέθαινε. Αργότερα, ο πατέρας του το πήγαινε στη «Λέσχη». Εκεί οι γέροντες διαπίστωναν την ευρωστία και την αρτιμέλειά του και επέτρεπαν στην οικογένειά του να το μεγαλώσει. Σε αντίθετη περίπτωση, διέταζαν να εγκαταλειφθεί στον Καιάδα, ένα βράθρο στον Ταΰγετο. Κανένας γονέας δεν είχε το δικαίωμα να αναθρέψει το παιδί του, εάν δεν υπήρχε προηγουμένως έγκριση της Πολιτείας. Τα παιδιά μεγάλωναν στο σπίτι μέχρι τα επτά τους χρόνια και μάθαιναν να μη φοβούνται το σκοτάδι, να τρώνε κάθε φαγητό και να μη κλαίνε χωρίς λόγο. Όταν το παιδί συμπλήρωνε τα επτά του χρόνια, η πολιτεία το έπαιρνε από την μητέρα. Τότε άρχιζε μια αυστηρή σε πειθαρχία και στρατιωτικού τύπου κυρίως εκπαίδευση, η ονομαζόμενη Αγωγή και τελείωνε στα είκοσι τους χρόνια. Αγόρια και κορίτσια διδάσκονταν γραφή, ανάγνωση και μουσική.

- ***Αγόρια***

Τα αγόρια ζούσαν σε ομάδες, οι οποίες χωρίζονταν σε «ίλες», «αγέλες» και «βούες», κάτω από την αρχηγία ενός συνετού και γενναίου νέου, τον επονομαζόμενο *Είρενα* και υπό την επίβλεψη του *Παιδονόμου*. Εκπαιδεύονταν στην γυμναστική, το τρέξιμο, το πήδημα, το πέταγμα ακοντίου και δίσκου και επίσης μάθαιναν να υποφέρουν στον πόνο και στις κακουχίες, στην πείνα, δίψα, το κρύο, την κούραση και την έλλειψη ύπνου. Περιπατούσαν ξυπόλυτα, πλένονταν στα κρύα νερά του *Ευρώτα* και ντύνονταν με το ίδιο ένδυμα καλοκαίρι και χειμώνα, που τους έδινε η πολιτεία μια φορά τον χρόνο. Δεν χρησιμοποιούσαν κλινοσκεπάσματα και κοιμόντουσαν πάνω σε καλαμιές και άχυρα. Το κύριο φαγητό τους ήταν ο *μέλανας ζωμός*, αλλά τα ενθάρρυναν να κλέβουν τροφή, για να συμπληρώνουν την ελάχιστη που ελάμβαναν, αν όμως συλλαμβάνονταν επ' αυτοφώρω τα τιμωρούσαν. Στην ηλικία των 20 ετών τα αγόρια εντάσσονταν πλέον στο στρατό των Σπαρτιατών.

- **Κορίτσια**

Όσον αφορά τα κορίτσια, τα εκπαίδευαν σε ομάδες όπως και τα αγόρια, αλλά όχι με τόση σκληρότητα και αυστηρότητα. Έπαιρναν μέρος σε δημόσιους συναγωνισμούς, όπως αυτά, αλλά η εκπαίδευσή τους τελείωνε μόλις παντρεύονταν. Οι γυναίκες στη Σπάρτη αποκλείονταν από το στράτευμα, είχαν όμως περισσότερες ελευθερίες, σεβασμό και αναγνώριση από οποιαδήποτε άλλη περιοχή της Ελλάδας. Μπορούσαν να γυμνάζονται ισότιμα με τους άνδρες και να κυκλοφορούν άνευ περιορισμών. Κύριο καθήκον των γυναικών, σύμφωνα με τη σπαρτιατική εκπαίδευση, ήταν η γέννηση υγιών αγοριών, τα οποία θα υπερασπίζονταν τη Σπάρτη. Επίσης, οι γυναίκες δεν έπρεπε να επιδείξουν μαλθακότητα, γι' αυτό και μάθαιναν να παραδίδουν στους άνδρες την ασπίδα με τη φράση «*ή ταν ή επί τας*» («*ή να επιστρέψεις νικητής μ' αυτή ή να σε φέρουν νεκρό πάνω σ' αυτή*»).

- **Θέση της γυναίκας στην Αρχαία Σπάρτη**

Οι γυναίκες της Σπάρτης τύγχαναν διαφορετικής αντιμετώπισης από τις Αθηναίες. Λόγω της ολιγανθρωπίας που αντιμετώπιζαν οι Σπαρτιάτες, η μητρότητα

καταλάμβανε εξέχουσα σημασία. Τα θηλυκά μέλη της οικογενείας παρέμεναν σε αυτήν μέχρι κάποια ηλικία. Μετά τα αναλάμβανε το κράτος, όπως και τα αγόρια. Η κατάλληλη ηλικία γάμου για μια Σπαρτιάτισσα ήταν γύρω στα είκοσι έτη. Γεγονός που σήμαινε ότι είχε ολοκληρώσει βιολογικά την ανάπτυξή της, σε αντίθεση με τη γυναίκα των Αθηνών που παντρευόταν στην εφηβεία. Όταν έφθανε σε αυτή την ηλικία, ο πατέρας -κυρίως στις αριστοκρατικές τάξεις- αναλάμβανε να βρει το γαμπρό για τη γαμήλια συμφωνία. . Να προσθέσουμε επίσης ότι οι Σπαρτιάτισσες, λόγω της αγωγής τους δεν ασχολούνταν με την οικιακή οικονομία. Δεν καταπιάνονταν με το νοικοκυριό και τις ασχολίες του σπιτιού. Με τις δουλειές αυτές καταπιάνονταν το υπηρετικό προσωπικό. Οι δούλες δηλαδή. Εδώ παρατηρούμε μία ακόμη διαφορά νοοτροπίας σε σχέση με τις Αθηναίες νοικοκυρές που έχουν επιφορτισθεί οι ίδιες τα του οίκου τους. Οι Σπαρτιάτισσες δεν είχαν άμεση συμμετοχή στο πολιτικά δρώμενα της πόλης τους. Αναμφισβήτητα όμως απολάμβαναν μεγαλύτερη ελευθερία από τις γυναίκες της Αθήνας. Ασκούσαν αναμφίβολα επιρροή στους άνδρες τους. Όμως, η θεώρηση της Σπάρτης ως *γυναικοκρατούμενης* πόλης, έχει να κάνει περισσότερο τόσο με τη σχετική ελευθερία των γυναικών όσο κυρίως με τη ανεξάρτητη οικονομική τους θέση στη Σπαρτιατική πολιτεία. Η περίπτωση της *πατρούχου* είναι χαρακτηριστική. Είναι ανάλογη της επικλήρου. Με μία βασική όμως διαφορά. Η πατρούχος μοναχοκόρη έχει δικαίωμα να κληρονομήσει την περιουσία του πατέρα της. Αυτή η κληρονομιά μπορεί να θεωρηθεί και ως προίκα. Όμως και ο πατέρας που βρίσκονταν εν ζωή, προίκιζε με ένα σεβαστό περιουσιακό του κομμάτι την κόρη του. Εξάλλου ο ίδιος ο Αριστοτέλης στα *Πολιτικά* αναφέρει ότι στην εποχή του, τον 4ο αιώνα π.Χ, τα δύο πέμπτα της συνολικής καλλιεργήσιμης έκτασης ανήκαν σε γυναίκες. Αυτό, βεβαίως, ενδέχεται να οφείλεται και στην ολιγανδρία της Σπάρτης εκείνη την εποχή, λόγω των αλλεπάλληλων πολέμων. Έτσι εξηγείται η συγκέντρωση τόσων κλήρων στα χέρια λίγων γυναικών, με επακόλουθο την αύξηση της πολιτικής επιρροής τους.

- Αντωνόπουλος Μάριος
- Γεωργίου Στράτης
- Δενδρινός Μενέλαος
- Διαμαντόπουλος Αλκίνοος

Κόντης Παντελής

ΓΑΜΟΣ

Γάμος ονομάζεται η τελετή με την οποία συνιστάται και αναγνωρίζεται μια νόμιμη γενετήσια ένωση που θα οδηγήσει στη δημιουργία μιας οικογένειας. Πρόκειται για μια διαβατήρια τελετουργία που σφραγίζει το πέρασμα του ατόμου από μια κατάσταση σε μια άλλη. Επίσης ο όρος δηλώνει όχι μόνο τη σύναψη αλλά και την ήδη συστημένη νόμιμη γενετήσια ένωση. Έτσι πρόκειται για ένα θεσμό ο οποίος προσδιορίζεται ως η κοινωνικά αναγνωρισμένη ένωση δύο προσώπων. Ο γάμος είναι ένας ζωτικός θεσμός για την κοινωνία: οι άγαμοι και τα άτεκνα ζευγάρια λίγο πολύ περιθωριοποιούνταν κα.

ΑΡΧΑΙΑ ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Στην αρχαία Αίγυπτο σπάνια αναφερόμαστε στον όρο ΓΑΜΟ. Συνήθως η γυναίκα μεταφερόταν από το πατρικό της στο σπίτι του γαμπρού με ιεροτελεστικότητα. Οι Αιγύπτιοι ήταν γνωστοί για την αφοσίωσή τους στην γραφειοκρατία και πιθανώς υπάλληλοι κατέγραφαν τα περιουσιακά και προσωπικά στοιχεία των μελλόνυμφων. Υπάρχουν υποθέσεις πως οι συγγενείς του ζευγαριού προσέφεραν θυσίες στο ναό της πολιτείας.

Αρχαία Ελλάδα

Αρχαϊκοί χρόνοι

Σε αυτήν την περίοδο οι γυναίκες παντρεύονταν έφηβες και η επιλογή γαμπρού γινόταν από τον πατέρα. Οι υποψήφιοι γαμπροί επισκέπτονταν το πατρικό σπίτι της νύφης, προσέφεραν στην οικογένεια λαμπρά δώρα και συμμετείχαν σε γεύμα. Ο μελλοντικός γαμπρός έδινε δώρα στον πεθερό και ο πεθερός έδινε την ΠΡΟΙΚΑ. Ο γάμος ήταν η διαδικασία μεταφοράς της νύφης στο νέο της σπίτι με τιμητική συνοδεία και άρμα (τουλάχιστον στις πλούσιες οικογένειες). Η μεταφορά γινόταν τις ευνοϊκές ημέρες του μήνα και ιδιαίτερα την τετάρτη αυτού.

Αρχαία Αθήνα

Ο γάμος ίσχυε με την καταβολή της προίκας. Το ζευγάρι είχε διαφορά 12-14 χρόνων και ο γάμος πραγματοποιούνταν μετά την εγγύηση της αγνότητας της νύφης.

Τελετουργικό

Το τελετουργικό του γάμου στην αρχαία Αθήνα συνίστατο στη μετάβαση της αρραβωνιασμένης από το σπίτι του πατέρα της στο σπίτι του άντρα της. Οι καθιερωμένοι θρησκευτικοί τύποι δεν αποσκοπούσαν στην αισθητοποίηση της ψυχικής ένωσης των παντρεμένων αλλά ήταν προσανατολισμένες στην υλική ευημερία της οικογένειας και την γονιμότητα της γυναίκας. Οι Αθηναίοι προτιμούσαν να παντρεύονται στον μήνα Γαμηλιώνα (Ιανουάριο) οπότε εορταζόταν και ο γάμος του Δία και της Ήρας. Οι γαμήλιες τελετές ήταν τρεις: τα προτέλεια ή προαύλεια ο κύριος γάμος και τα επαύλεια. Στα "προτέλεια" η κόρη εγκατέλειπε τη ζωή του κοριτσιού αφιερώνοντας τα παιχνίδια της στην Άρτεμη. Ακολουθούσε θυσία στον Δία τέλειο, στην Ήρα τελεία, στην Αφροδίτη, στην Πειθώ, στην Άρτεμη, στις Νύμφες, και στις Μούσες. Την ίδια ημέρα γινόταν και το λουτρό της νύφης και του γαμπρού, αφού συνοδεία μετέφερε το νερό από την πηγή ή το ποτάμι της πόλεως (πηγή Καλλιρρόη). Η ευχή για παιδοποιία συνόδευε το λουτρό του γαμπρού την ημέρα του γάμου τα σπίτια της νύφης και του γαμπρού ήταν στολισμένα με στεφάνια από φύλλα ελιάς και δάφνης. Γεύμα παρέθετε ο πατέρας της νύφης και παρακάθονταν σε αυτό η νύφη σκεπασμένη με πέπλο μαζί με τις γυναίκες. Η νύφη ήταν ντυμένη με φορέματα διάδημα και πέπλο που κάλυπτε το πρόσωπο κι ο γαμπρός ντυμένος με λευκά και στεφανωμένος. Τα εδέσματα που καταναλώνονταν στο γάμο ήταν μεταξύ άλλων κρέας και κρασί και για γλυκό ένα παρασκεύασμα από αλεύρι μέλι και σουσάμι, σύμβολο αφθονίας και γονιμότητας. Ο γάμος επικυρωνόταν από τη στιγμή που ο γαμπρός έπιανε τη νύφη από το χέρι.

Νομοθεσία

Ο γάμος στην αρχαία Αθήνα αποσκοπούσε να δώσει απογόνους που θα συνέχιζαν τη λατρεία των θεών. Τόσο ο πατέρας όσο και η μητέρα έπρεπε να είναι Αθηναίοι πολίτες. Οι μέχρι τότε νόμιμοι μεικτοί γάμοι έγιναν ελεύθερες παράνομες ενώσεις. Ο νόμος αναγνώριζε δικαίωμα νόμιμου γάμου μόνο στους πολίτες και τις πολίτισσες της Αθήνας, με τελικό σκοπό την προστασία της κοινότητας μέσα από τον περιορισμό της ομάδας που αξίωνε τα πολιτικά δικαιώματα.

Αρχαία Σπάρτη

Ο γάμος γινόταν μετά από κλοπή της νύφης και παραδινόταν στην "νυμφεύτρια" που της έκοβε σύρριζα τα μαλλιά, την τύλιγε με ένα κωμικό φόρεμα, της φορούσε ανδρική υπόδηση και την πλάγιαζε σε ένα αχυρένιο στρώμα μονάχη και χωρίς φως. Ο νιόπαντρος

αφού γευμάτιζε με τους συντρόφους του έμπαινε στην καλύβα όπου βρισκόταν η νύφη και περνούσε το βράδυ μαζί της. Την γυναίκα του την έβλεπε στα κρυφά.

Ελληνιστική περίοδος

Ρώμη

Αρχικά υπήρχαν τρεις μορφές γάμου: η *confarreatio* δηλαδή η προσφορά μιας σιταρόπιπτας στον Καπιτώλιο Δία, παρουσία του εφημερεύοντος ιερέα του υπέρτατου Θεού. Η *coemptio* μια είδους εικονική πώληση όπου πληβείος πατέρας εκχωρούσε την κόρη του στο σύζυγο. Τέλος η *usus* που μπορούσε κατόπιν μιας συνεχούς συμβίωσης ενός έτους να δημιουργήσει ανάμεσα σε ένα πληβείο και μια πατρικία τα ίδια νομικά επακόλουθα. Πριν το γάμο γίνονταν τα αρραβωνιάσματα χωρίς ουσιαστικές υποχρεώσεις.

Μεσαιωνική Ευρώπη

Ο θεσμός του γάμου έχει απαξιωθεί κάτω από το βάρος της επίδρασης που άσκησαν οι απόψεις αιρετικών κινημάτων των φιλοσόφων και των διανοουμένων αλλά και οι αντιλήψεις των πατέρων της Δυτικής Εκκλησίας (Αυγουστίνος, Τερτυλλιανός, Αμβρόσιος Μεδιολάνων, Γρηγόριος ο Μεγάλος) που τις ακολούθησαν οι θεολόγοι της εποχής.

Το Γερμανικό δίκαιο

Αναγνώριζε πολλά είδη γάμων σε αντίθεση με το μονοδιάστατο ορισμό του θεσμού στο ρωμαϊκό δίκαιο. Σε ένα από αυτά προβλεπόταν η μεταβίβαση ακίνητης ιδιοκτησίας και το δικαίωμα κληρονομιάς. Η οικογένεια του γαμπρού πλήρωνε ποσό για το γάμο στον πατέρα της νύφης, το οποίο ο γαμπρός συμπλήρωνε με το “πρωινό δώρο” την επομένη της ολοκλήρωσης του γάμου. Η νύφη προσέφερε την περιουσία που είχε κληρονομήσει. Αυτή η συναλλαγή εορταζόταν σε μια δημόσια τελετή με τη συμμετοχή φίλων και συγγενών.

Έθιμα

Μετά τον ορισμό της ημέρας του γάμου στέλνονταν προσκλήσεις σε συγγενείς και φίλους. Την παραμονή κρεμούσαν πολύτιμα παραπετάσματα στους τοίχους του νυφικού κοιτώνα και τα πιο πολύτιμα κοσμήματα-κειμήλια της οικογένειας στον ίδιο κοιτώνα έβαζαν τα σχετικά έπιπλα κι όλο αυτό με τη γινόταν με τη συνοδεία χαρούμενων ασμάτων. Την ημέρα του

γάμου οι καλεσμένοι προσέρχονταν ντυμένοι στα άσπρα. Ο γαμπρός πήγαινε συνοδευόμενος από οργανοπαίχτες για να παραλάβει τη νύφη. Εκείνη περίμενε ντυμένη με χρυσοϋφαντο φόρεμα και λεπτοκεντημένη μπλούζα. Το πρόσωπό της ήταν σκεπασμένο με πέπλο. Μόνο όταν πλησίαζε ο γαμπρός ξεσκέπαζε το πρόσωπό της από το πέπλο. Με τη συνοδεία γονέων, φίλων, υπηρετών, τραγουδιστών, μουσικών, προσώπων που κρατούσαν λαμπάδες, πήγαιναν στην εκκλησία.

Η ορθόδοξη Εκκλησία

Η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν διαμόρφωσε ίδιο δίκαιο του γάμου αλλά κατά κανόνα συμμορφώθηκε με τα κωλύματα και τις προϋποθέσεις του πολιτειακού νομοθέτη, τα οποία συνδιαμόρφωσε ή και ενέκρινε και η ίδια. Τόπος τέλεσης του γάμου είναι ο ναός της ενορίας της νύφης ή του γαμπρού όταν η νύφη είναι ετερόδοξη. Το μυστήριο του γάμου τελείται από κληρικό με βαθμό επισκόπου ή πρεσβυτέρου. Για την τελετουργική ικανότητα του κληρικού ισχύουν κατ' αρχήν όσα διδάσκει το δίκαιο αυτό, πρωτίστως δε ότι πρέπει ο λειτουργός εγκύρως να απέκτησε με κανονική χειροτονία και να διατηρεί (να μην έχει δηλαδή αποβάλει με την επιβολή ποινής καθαιρέσεως) την ιδιότητα του κληρικού, καθώς και την αναγκαία τελετουργική αρμοδιότητα. Είναι επιτρεπτό, τηρουμένων ασφαλώς των κανονικών προϋποθέσεων ως προς τα όρια της δικαιοδοσίας, να ιερολογηθεί ο γάμος από λειτουργό άλλης αυτοκέφαλης ή αυτόνομης Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Η ακολουθία του γάμου

Η ακολουθία του Γάμου αποτελείται από δύο μέρη, που παλιά τελούνταν χωριστά αλλά σήμερα τελούνται το ένα μετά το άλλο: το πρώτο είναι η "Ακολουθία του Αρραβώνος" και ακολουθεί η "Ακολουθία της Στέψης" που αποτελεί το κυρίως μυστήριο. Στην ακολουθία του Αρραβώνος η κύρια τελετή είναι η ευλογία και η ανταλλαγή των δακτυλίων. Το δεύτερο μέρος της ακολουθίας κορυφώνεται στην τελετή της στέψης: αυτό το εξωτερικό και ορατό σημείο δηλώνει την ειδική χάρη που το ζευγάρι λαμβάνει από το Άγιο Πνεύμα. Τα στέφανα είναι στέφανα χαράς και μαρτυρίου επειδή κάθε αληθινός γάμος προϋποθέτει την αυτοθυσία και των δύο. Στο τέλος της ακολουθίας οι νεόνυμφοι πίνουν κρασί από το ίδιο ποτήρι. Αυτό το κοινό ποτήρι συμβολίζει το γεγονός πως από δω και στο εξής θα μοιράζονται μια κοινή ζωή.

Ελληνική νομοθεσία

Το ενιαίο δίκαιο του γάμου διασπάστηκε και καθιερώθηκε ως ισόκυρο με τον θρησκευτικό ο πολιτικός γάμος. Έτσι ο πολιτειακός νομοθέτης παρέπεμψε για τον θρησκευτικό γάμο στο εσωτερικό δίκαιο των επιμέρους κατά το Σύνταγμα-‘‘γνωστών θρησκειών’’. Για να τελεσθεί γάμος είτε με πολιτικό είτε με θρησκευτικό τύπο, απαιτείται να εκδοθεί προηγουμένως άδεια γάμου, η οποία χορηγείται πάντοτε από το αρμόδιο πολιτειακό όργανο και συγκεκριμένα από τον δήμαρχο ή πρόεδρο κοινότητας της τελευταίας κατοικίας καθενός από τους μελλονύμφους. Η διάταξη αυτή δεν προβλέπει κύρωση σε περίπτωση μη τηρήσεώς της και συνεπώς τέλεση γάμου χωρίς άδεια δεν συνεπάγεται ακυρότητα.

Ισλάμ

Η αγαμία θεωρείται αμαρτία για το Ισλάμ. Σύμφωνα με το Μουσουλμανικό δίκαιο ο γάμος είναι ένα συμβόλαιο πολιτικό ιδιωτικού δικαίου και όχι θρησκευτικό συμβόλαιο όπως στον Ιουδαϊσμό ή μυστήριο όπως στο Χριστιανισμό. Η νομική διαδικασία της σύναψης του γάμου συνίσταται από την πρόταση γάμου, την αποδοχή της πρότασης αυτής στο όνομα του Αλλάχ, στην ύπαρξη μαρτύρων, και στον καθορισμό της προίκας. Την πρόταση γάμου την κάνει ο άνδρας ή και ο κηδεμόνας της γυναίκας. Αν η μέλλουσα νύφη είναι ορφανή την κηδεμονία έχει ο καδής. Το γραπτό συμβόλαιο περιέχει το έγγραφο του γάμου με τα στοιχεία των νεονύμφων, την ημερομηνία οπότε έγινε η σύναψη, το συμβόλαιο για την προίκα την οποία πρέπει να δώσει ο άντρας στη γυναίκα καθώς και τυχόν άλλες υποχρεώσεις για δικαιώματα των συζύγων. Σε πολύ παραδοσιακές ισλαμικές χώρες συμπεριλαμβάνονται στο συμβόλαιο γάμου και στοιχεία για την ηθική ή ψυχική κατάσταση της γυναίκας όπως αν είναι παρθένα ή εάν έχει σεξουαλική ωριμότητα. Η πράξη του γάμου πρέπει να γίνεται ενώπιον δύο ή τριών μαρτύρων: ενηλίκων, ικανών προς καταλογισμό και οπωσδήποτε μουσουλμάνων.

Η αναβάθμιση του μουσουλμανικού γάμου σε μυστήριο

Τα τελευταία χρόνια γίνεται απόπειρα από μουσουλμάνους θεολόγους να παρουσιαστεί ο μουσουλμανικός γάμος ως μυστήριο προκειμένου να αναβαθμιστεί στο επίπεδο του χριστιανικού γάμου.

Μικτοί γάμοι

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Μουσουλμανικού Δικαίου και ένεκα της μειονεκτικής θέσης της γυναίκας απέναντι στον άνδρα στο Ισλάμ απαγορεύεται στις μουσουλμάνες να παντρεύονται αλλόθρησκους για να μην υπάρχει κίνδυνος να εξαναγκαστούν ν' αλλάξουν την πίστη τους ευρισκόμενες στην αλλόθρησκη πατριαρχική οικογένεια του συζύγου. Αντίθετα επιτρέπεται σε έναν μουσουλμάνο να παντρεύεται χριστιανή ή εβραία χωρίς αυτή να εγκαταλείψει τη θρησκεία της.

Ζωροαστρισμός

Το τελετουργικό του γάμου

Όλοι οι οπαδοί του Ζωροαστρισμού και οι ιερείς της θρησκείας αυτής ενθαρρύνονται να παντρεύονται. Ο γάμος ευλογείται από δύο ιερείς οι οποίοι ζητούν από τον Αχούρα Μάσντα να χαρίσει στο ζευγάρι γιους και εγγονούς και προτρέπουν το ζευγάρι να κρατήσει τις πρακτικές του Ζωροαστρισμού μέσω της ευσέβειας και να ζητά την αιώνια πνευματική ευτυχία. Στο τέλος ανταλλάσσονται οι βέρες.

Σικχ

Ο Σικχισμός απορρίπτει την αγαμία. Όλοι οι γκουρού των Σικχ ήταν παντρεμένοι. Οι γραφές αναφέρουν ότι ο γάμος είναι ένας πνευματικός δεσμός και υποστηρίζουν την ιδέα του ενός πνεύματος σε δυο σώματα. Ο γάμος θεωρείται ως σχέση προκαθορισμένη από τον Θεό και όχι κοινωνικό συμβόλαιο. Δεν μπορεί να λυθεί-γι' αυτό και δεν υπάρχει όρος για το διαζύγιο στη γλώσσα των Σικχ.

Τελετουργικό του Σικχικού γάμου

Το ζευγάρι με του συγγενείς έρχονται στο ναό πριν από την ανατολή του ηλίου. Επαγγελματίες ψάλτες ψέλνουν ύμνους ειδικούς για την πρωινή προσευχή. Ο υπεύθυνος της λατρευτικής σύναξης μπροστά στο "Adi Granth Shib" υπενθυμίζει τα συζυγικά καθήκοντα στους μελλονύμφους και έπειτα ψάλλονται ύμνοι από το "Granth"-το ιερό βιβλίο του Σικχισμού- ειδικοί για την περίπτωση. Στο τέλος το ζευγάρι κρατώντας από τις δύο άκρες ένα σάλι μαζί με φίλους και συγγενείς κάνουν τέσσερις κύκλους γύρω από την ιερή γραφή, το

“Adi Granth” και αυτό τους καθιστά συζύγους. Αυτή η τελετή ομοιάζει με την ανάλογη γαμήλια του Ινδουισμού, εκτός από τη χρήση του Adi Granth.

Αζτέκοι

Ο γάμος είναι υπόθεση των οικογενειών κι όχι προσωπική υπόθεση, πιθανώς οι νέοι έκαναν σχετική πρόταση στους γονείς τους. Οι γονείς βασικά ήταν αυτοί οι οποίοι ζητούσαν την άδεια από τους δασκάλους με τους οποίους τα αγόρια τους είχαν περάσει τον περισσότερο χρόνο της ζωής τους. Αφού ολοκληρωνόταν το γεύμα με μια πομπή έφερναν οι γέροι του πατρικού σογιού ένα τσεκούρι στους δασκάλους ζητώντας να κόψουν-συμβολικά-τους δεσμούς τους με το παιδί τους. Τότε οι δάσκαλοι έπαιρνα το τσεκούρι κι αποχωρούσαν σε παράταξη από το σπίτι του νέου. Οι γονείς επέλεγαν τη μέλλουσα σύζυγο, αφού είχαν συμβουλευτεί τους μάντεις τους οι οποίοι είχαν διαβάσει τα σημάδια της γέννησης των δύο μελλονύμφων. Παίζουν ένα διαμεσολαβητικό ρόλο μεταξύ των δύο οικογενειών και αφού υποβάλλουν σχετική πρόταση στους γονείς της νύφης, εκείνοι συσκέπτονται αποδέχονται τη σχετική πρόταση. Η ημέρα του γάμου καθοριζόταν μετά από σχετική συμβουλή των μάντεων για να θέσουν το γάμο υπό ευοίωνα σημείο, όπως το καλάμι, ο πίθηκος, το θαλάσσιο τέρας, ο αετός, το σπίτι. Ακολουθούσαν οι ετοιμασίες των φαγητών, του κακάο, των λουλουδιών, των πιπών για τη γιορτή του γάμου.

Ο γάμος των νεκρών

Σε πολλές ιστορικές περιόδους και πολιτισμούς απαντάται το φαινόμενο ένας νεκρός να συνοδεύεται από έναν νεκρό του άλλου φύλου, κυρίως αν ο πρώτος είναι άνδρας ο δεύτερος να είναι γυναίκα: ο ανύπαντρος νεκρός θεωρείται μια ιδιαίτερη “επικίνδυνη” για τον κόσμο των ζωντανών, ομάδα νεκρών. Προκειμένου να εξευμενιστεί και να γίνει πιο ευτυχής εκεί που θα είναι συντροφεύεται στην ταφή του με κάτι άψυχο εν είδη νυμφίου ή νύμφης: (μπανανιά για του άντρες ή σπαθί για τις γυναίκες στους Σεγκίτι-κάστας των Τελούγκου) ή με μια ανύπαντρη πεθαμένη (Κίνα) ή σκοτώνανε τη κοπέλα για να ακολουθήσει τον νεκρό στον τάφο (μια φυλή του Τρανσβάαλ). Αν πάλι ένας άντρας και μια γυναίκα συζούν αλλά πεθάνει ο ένας από τους δυο χωρίς να έχουν προλάβει να παντρευτούν τότε πραγματοποιείται ένας εικονικός γάμος μεταξύ τους: μια κοπέλα ντυμένη νύφη ακολουθεί το νέο στην τελευταία κατοικία του κρατώντας δυο στεφάνια που το ένα το ρίχνει πάνω στο λείψανο και το άλλο το κρατάει η ίδια. (κάστα Μαντράς Ινδιών, μεσαιωνική Γερμανία) .

ΙΟΥΔΑΙΣΜΟΣ

Ιουδαϊσμός είναι μια θρησκεία που αναπτύχθηκε από σημειτικά φύλα γύρω στον 6ο αι. π.Χ. και εντοπίζεται γεωγραφικά στην Ανατολική Μεσόγειο. Η λατρεία του ενός και μοναδικού θεού του Γιαχβέ, είναι μια πρωτοπορία για την ιστορική περίοδο που κάνει την εμφάνιση του ο Ιουδαϊσμός όπου στον τότε γνωστό κόσμο, επικρατούν πολυθεϊστικές και ανιμιστικές θρησκείες. Ο Ιουδαϊσμός αποτελεί τον πρόδρομο του Χριστιανισμού καθώς ο τελευταίος βασίστηκε στην *Παλαιά Διαθήκη*, το ιερό βιβλίο του Ιουδαϊσμού και αποτελεί μετεξέλιξη του. Ο Ιουδαϊσμός ανήκει στην κατηγορία των λεγόμενων Μεσσιανικών θρησκειών. Ο *Μεσσίας*, ο υιός του θεού σύμφωνα με την θρησκευτική παράδοση των Ιουδαίων, θα έρθει για να σώσει τον λαό του Ισραήλ. Ο θεός στην προκειμένη περίπτωση παίρνει μια εθνική και ιστορική διάσταση καθώς επεμβαίνει στα εγκόσμια με ένα και μοναδικό σκοπό: να σώσει τον λαό του. Ο *Μωσής* είναι ο σημαντικότερος προφήτης και θεμελιωτής του Ιουδαϊσμού. Ο θεός παρουσιάζεται στον Μωσή στο όρος Σινά όπου και του αποκαλύπτει την βούληση του και τις επιθυμίες του για τον εκλεκτό του λαό, το λαό του Ισραήλ.

Η ιστορία του Μωσή ξεκινά την εποχή των Φαραώ. Η κόρη του Φαραώ βρίσκει στις όχθες του Νείλου ένα εγκαταλελειμμένο μωρό και του δίνει το όνομα Μωσής που σημαίνει «αυτός που έχει σωθεί από το νερό». Το μωρό έχει εγκαταλειφθεί από μια δούλα Εβραία για να σωθεί από μια σφαγή που ετοιμάζονταν να κάνουν οι Αιγύπτιοι εναντίον των πρωτότοκων παιδιών των Εβραίων, για να μην αυξηθεί ο πληθυσμός. Ο Μωσής μεγάλωσε σαν πραγματικός πρίγκιπας, μέχρι που συνειδητοποίησε την καταγωγή του και τον ρόλο που έπρεπε να παίξει ως καθοδηγητής του Εβραϊκού λαού, μετά την αποκάλυψη του θελήματος του θεού σε αυτόν. Ο Μωσής θα αναλάβει να απελευθερώσει τον λαό του και να τον οδηγήσει έξω από την Αίγυπτο στην Γη της Επαγγελίας. Στην Γη της Επαγγελίας γύρω στο 1000 π.Χ ο Δαβίδ θα δημιουργήσει το βασίλειο του το οποίο θα καταλυθεί αργότερα από τους Βαβυλώνιους.

Η κεντρική φιγούρα της Ιουδαϊκής θρησκείας είναι όπως αναφέραμε ο Μεσσίας ο οποίος δεν έχει έρθει ακόμη στη γη. Η έλευση του θα εκπληρώσει τρία πράγματα που θα έχουν άμεση επίδραση στη ζωή:

- α) του ατόμου,
- β) του λαού του Ισραήλ και
- γ) όλης της ανθρωπότητας.

Η μεγαλύτερη γιορτή των Εβραίων είναι το *Πάσχα* που σηματοδοτεί την απελευθέρωση του εβραϊκού λαού από τους Αιγυπτίους και την φυγή του προς τη Γη της Επαγγελίας, την Χαναάν. Όπως και οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί οι οποίοι εξάλλου υιοθέτησαν την γιορτή του Πάσχα δίνοντας της άλλο πνεύμα και ουσία, οι Εβραίοι τρώνε τον πασχαλινό αμνό που σηματοδοτεί την θυσία των αμνών που έγινε την ημέρα της Εξόδου των Εβραίων από την Αίγυπτο.

ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΙΟΥΔΑΙΣΜΟ - ΕΒΡΑΙΣΜΟ

Ιουδαϊσμός: Είναι η πρώτη μονοθεϊστική θρησκεία. Ο Χριστιανισμός και ο Μωαμεθανισμός είναι παρακλάδια του Ιουδαϊσμού. Οι Εβραίοι θεωρούν ότι είναι ο «εκλεκτός λαός του Θεού» και τους έχει υποσχεθεί την δική τους γη, το «Ισραήλ» ζητώντας ως αντάλλαγμα την τήρηση των εντολών του, οι οποίες υπάρχουν μέσα στο ιερό βιβλίο «Τορά».

Ιερό βιβλίο του Ιουδαϊσμού: είναι η «Βίβλος», η οποία περιλαμβάνει την «Τορά» και 2 ακόμα βιβλία, τους «Προφήτες» και τις «Γραφές», ενώ σημαντικό βιβλίο θεωρείται και το πιο πρόσφατο «Ταλμούδ», το οποίο περιλαμβάνει τον «Εβραϊκό Νόμο» και μία σειρά από κείμενα.

Ο νόμος του θεού: Μετά την έξοδο τους από την Αίγυπτο, οι Ισραηλίτες έζησαν στην έρημο για 40 χρόνια. Στη διάρκεια αυτής της περιόδου, ο θεός έδωσε στους Ισραηλίτες τον νόμο, που θεωρείτε το μεγαλύτερο δώρο γιατί κρίθηκαν ικανοί να τον εφαρμόσουν. Πυρήνας του νόμου είναι οι δέκα εντολές.

Οι δέκα εντολές

1. Εγώ είμαι ο Κύριος θεός σου. Δεν υπάρχουν άλλοι θεοί εκτός από εμένα.
2. Να μην κατασκευάζεις είδωλα, ούτε να τα λατρεύει.
3. Να μην ορκίζεσαι δίχως σοβαρό λόγο.
4. Να τηρείς την αργία του Σαββάτου.
5. Να τιμάς τον πατέρα και τη μητέρα σου.
6. Να μην σκοτώνεις.
7. Να μην προσβάλλεις τη τιμή του άλλου.
8. Να μην κλέβεις.
9. Να μην ψευδομαρτυρείς κατά τον πλησίον σου.
10. Να μην επιθυμείς τα αγαθά των άλλων.

Δύο ομάδες Εβραίων

Σε σχέση με τη θρησκεία τους, οι Εβραίοι χωρίζονται σε δύο κύριες ομάδες, τους Ορθόδοξους και τους μη-Ορθόδοξους.

Έθιμα της γέννησης

Οχτώ ημέρες μετά τη γέννηση ενός αγοριού, γίνεται μια τελετή που ονομάζεται Μπιτ Μίλα. Σ' αυτή τη τελετή γίνεται περιτομή, ένα έθιμο που χρονολογείται από την εποχή του Αβραάμ. Είναι δείγμα του συμβολαίου ανάμεσα στον Θεό και τον Αβραάμ και φανερώνει ότι το αγόρι αποτελεί πλέον μέλος του εβραϊκού λαού. Μετά την τελετή, το αγόρι ευλογείται, κι αφού ψάλουν προσευχές και πιούν κρασί, δίνουν στο παιδί και το όνομά του. Τα παιδιά των Εβραίων έχουν δύο ονόματα: ένα ιερό όνομα στα εβραϊκά, και το άλλο ένα καθημερινό όνομα, συνήθως της χώρας που ζουν. Οι γονείς φέρνουν τα κορίτσια στη συναγωγή το πρώτο Σάββατο μετά τη γέννησή τους. Στην τελετή, ανακοινώνεται στο εκκλησίασμα το εβραϊκό του όνομα και ευλογείται – έτσι, το κορίτσι καλωσορίζεται στην πίστη.

Το Πάσχα

Η μεγαλύτερη γιορτή για τον ιουδαϊσμό είναι το Πάσχα. Γιορτάζεται τον Μάρτιο ή τον Απρίλιο και διαρκεί 8 ημέρες. Θυμίζει τη φυγή των Ισραηλιτών από την Αίγυπτο. Οι Εβραίοι

πιστεύουν πως τη νύχτα πριν από τη φυγή, άγγελος θανάτου προσπερνούσε τα σπίτια των Ισραηλιτών, ενώ σκότωνε το μεγαλύτερο αγόρι κάθε αιγυπτιακής οικογένειας. Ο θεός είχε ειδοποιήσει τους Ισραηλίτες να σημαδέψουν με αίμα αρνιού τις πόρτες τους, σημάδι για να προσπεράσει τις πόρτες τους ο άγγελος.

Οι τελετές του Πάσχα γίνονται στη συναγωγή, αλλά η σημαντικότερη γίνεται στο σπίτι, το οποίο καθαρίζεται κι εξαφανίζεται κάθε ίχνος ψωμιού που έχει φτιαχτεί με μαγιά Αυτό γίνεται σε ανάμνηση της ημέρας που επειδή οι Ισραηλίτες έπρεπε να φύγουν γρήγορα από την Αίγυπτο, δεν είχαν χρόνο να «φουσκώσει» το ψωμί

ΓΑΜΟΣ

Η Παλαιά διαθήκη δεν μας δίνει πληροφορίες για τη νόμιμη ηλικία γάμου της νέας. Σε νεαρή ηλικία παντρεύονταν συνήθως ο άντρας και η γυναίκα.

Ο τύπος του Ισραηλιτικού γάμου

Η ανάμειξη των γονιών στο γάμο των παιδιών τους ήταν μεγάλη. Ούτε η νεαρή κοπέλα ούτε το νεαρό αγόρι θα μπορούσε να γνωρίσει ο ένας τον άλλο. Κατά κανόνα οι γονείς επιλέγουν τον σύζυγο της νέας. Ο πατέρας κατευθύνει μερικές φορές την εκλογή του γιου του. Έτσι, συνήθως οι γονείς προκρίνουν ως κριτήριο επιλογής συζύγου τις αρχές της νομαδικής κοινωνίας (ενδογαμία). Καθώς όμως πολλές νέες κυκλοφορούσαν ελεύθερες ή δούλευαν στα χωράφια, μπορούσαν να είναι και πιο απροστάτευτες άρα και θύματα πιθανώς βιασμών με συνέπεια τον “αναγκαστικό γάμο” και απαγόρευση διάλυσής του και την καταβολή ενός αρκετά μεγάλου ποσού. Ο γάμος μεταξύ συγγενών (“ενδογαμία”) ήταν συνηθισμένος. Ίσχυε όμως και η εξωγαμία (γάμος έξω από το συγγενικό κύκλο) και οι “μικτοί γάμοι” με αλλοδαπές γυναίκες.

Η ζήτηση σε γάμο

Η ζήτηση σε γάμο γινόταν από τον ενδιαφερόμενο ή συγγενείς του οποίου απευθύνονταν στους γονείς της κοπέλας. Αυτοί συζητούσαν και καθόριζαν και τους όρους της συμφωνίας. Εκεί καθοριζόταν και το ύψος των χρημάτων που θα πληρωνόταν από τον γαμπρό.

Οι αρραβώνες

Οι αρραβώνες είναι η υπόσχεση γάμου που δίνεται πριν από την τελετή του γάμου: τη Ρεβέκκα την υποσχέθηκαν στον Ισαάκ στη Μεσοποταμία. Τα νομικά κείμενα δείχνουν πως οι αρραβώνες ήταν μια συνήθεια αναγνωρισμένη και με νομική βάση. Έτσι ένας νέος που αρραβωνιάστηκε κι ακόμα δεν παντρεύτηκε δεν πηγαίνει στον πόλεμο.

Γαμήλια δωρεά (Μωχάρ)

‘‘Μωχάρ’’ ήταν το ποσό που έδινε ο μνηστήρας στον πατέρα της νύφης . Δεν ήταν προκαθορισμένο αλλά αντικείμενο διαπραγμάτευσης με τον πατέρα της νύφης. Το ποσό του Μωχάρ δινόταν και σε εργασία ή σε είδος ή ανδραγάθημα. Η υποχρέωση καταβολής στην οικογένεια της νύφης ποσού προσδίδει στον γάμο μορφή αγοραστικού συμβολαίου, με τα οποία ο σύζυγος αποκτά δικαιώματα στη σύζυγο. Τα δικαιώματα του συζύγου στη σύζυγό του δεν ήταν εμπράγματα επειδή αυτή αντίθετα με ό,τι ίσχυε για τη δούλη, δεν εθεωρείτο πράγμα. Το Μωχάρ δεν το καρπωνόταν ο γονέας. Το Μωχάρ ήταν αμοιβή για το άθικτο της κόρης, τρόπος εξασφάλισης της κόρης σε περίπτωση χηρείας (κοινωνική ασφάλεια) και ίσως τεκμήριο της αξιότητας του γαμπρού, δηλαδή κοινωνικό αντιστάθμισμα. Είναι το αντίδωρο για τη συγκατάθεση της οικογένειας της νύφης και της ίδιας της νύφη. Το Μωχάρ δεν ήταν σαν τα υπόλοιπα δώρα που κατέβαλε ο γαμπρός κατά το γάμο του.

Κωλύματα γάμου

Έχοντας γενική ισχύ τα κωλύματα ήταν:

- α) η στενή συγγένεια
- β) το αλλόθρησκο
- γ) η κοινωνική κατάσταση (χήρα, διαζευγμένη, ιερόδουλος)

Ο γάμος εντός της οικογένειας απαγορεύεται επειδή πιστεύεται ότι η αγχιστεία δημιουργεί δεσμούς αίματος. Οι προερχόμενοι από ιερατικό γένος δεν μπορούσαν να παντρευτούν μια ιερόδουλη ή μια διαζευγμένη. Ο Αρχιερέας έπρεπε να παντρευτεί μια Ισραηλίτισσα παρθένα. Ειδικό κώλυμα γάμου ήταν η ύπαρξη προηγούμενου γάμου με το ίδιο πρόσωπο: δεν μπορούσε Ισραηλίτης να πάρει πάλι ως σύζυγό του τη γυναίκα, που είχε χωρίσει, αν αυτή είχε μείνει χήρα από επόμενο της γάμο.

Προσφορά δώρων και προίικας

Τα δώρα είναι συνήθως κοσμήματα, πολυτελή ζώνη, ενδύματα για τη νύφη, δώρα για τα άλλα μέλη της οικογένειας, τα οποία σε περίπτωση διαλύσεως του αρραβώνα έπρεπε να επιστραφούν στο διπλάσιο.

Ο γαμήλιος εορτασμός

Ο γάμος συνιστούσε αφορμή εορτασμού με σπουδαιότερο σημείο την είσοδο της νύφης στην οικία του γαμπρού. Ο γαμπρός ντυμένος με λαμπρά ενδύματα περιστοιχισμένος από τους φίλους του και από μουσικούς υποδεχόταν την μέλλουσα σύζυγό του, η οποία ήταν ντυμένη πολυτελώς και με καλυμμένο το πρόσωπό της και αυτή περιστοιχισμένη από τις φίλες της. Κατά τη διάρκεια της τελετής το ζευγάρι στέκεται κάτω από ένα κεντημένο πέπλο που στηρίζεται σε τέσσερις στύλους και συμβολίζει το μελλοντικό τους σπίτι. Η τελετή ολοκληρώνεται με το σπάσιμο ενός ποτηριού κάτω από τα πόδια του γαμπρού. Αυτή η πράξη υποδηλώνει πως και οι στιγμές της μεγάλης ευφορίας πρέπει να εξισορροπούνται από στιγμές σημαντικής περίσκεψης. Γαμήλια τραγούδια αγάπης εξυμνούσαν τα προσόντα των δύο συζύγων. Μετά ακολουθούσε παράθεση γεύματος στους γονείς της κόρης. Η γιορτή διαρκούσε επτά ημέρες και μπορούσε να διαρκέσει και για δυο εβδομάδες.

Η πρώτη νύχτα του γάμου

Ο γάμος γινόταν πραγματικότητα ήδη από την πρώτη νύχτα. Από τη νύχτα αυτή φύλαγαν το σεντόνι το λερωμένο με το αίμα που αποδείκνυε την παρθενία της νύφης, πράγμα που αναιρούσε κάθε συκοφαντία κατά της συζύγου.

Τελετή

Οι εβραϊκοί γάμοι γίνονται στη συναγωγή, στο σπίτι ή στο ύπαιθρο. Πολλά ζευγάρια διαλέγουν να παντρευτούν στο ύπαιθρο, ως ενθύμηση της υπόσχεσης του Θεού στον Αβραάμ ότι θα αποκτήσει τόσους απογόνους όσα τ' άστρα στον ουρανό. Η τελετή διαφέρει αναλόγως του αν πρόκειται για ορθόδοξο ή προοδευτικό γάμο.

Έθιμα του θανάτου

Μερικοί Εβραίοι, στην αναγγελία του θανάτου ενός στενού συγγενικού τους προσώπου, κάνουν ένα σχίσμο στα ρούχα τους, σαν σημάδι θλίψης. Κάτι που βοηθά πολύ τους Εβραίους να αντιμετωπίσουν το πένθος, είναι η πίστη τους ότι ο θεός συμμετέχει σ' αυτό.

ΜΑΘΗΤΕΣ:

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΣΟΦΙΑ

ΔΗΜΟΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΖΑΧΙΩΤΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΚΕΠΕΝΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΚΟΥΛΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑ (Α1)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

<http://dim-rizou.pel.sch.gr/papers/mart2007/paper6.htm>

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%AC%CE%BC%CE%BF%CF%82#.CE.99.CE.BF.CF.85.CE.B4.CE.B1.CF.8A.CF.83.CE.BC.CF.8C.CF.82_-_O_.CE.B3.CE.AC.CE.BC.CE.BF.CF.82_.CF.83.CF.84.CE.B7.CE.BD_.CE.A0.CE.B1.CE.BB.CE.B1.CE.B9.CE.AC_.CE.94.CE.B9.CE.B1.CE.B8.CE.AE.CE.BA

